בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 46045-05-13
ת"ע 45861-05-13

בפני כבוד השופטת אילת גולן-תבורי

המתנגדים

1. פלונית
2. פלונית
3. פלוני

נגד

המשיבה (מבקשת הקיום) **אלמונית**

דלתיים סגורות

<u>פסק דין</u>

<u>מבוא</u>

1. פסק דין זה מכריע בהתדיינות בין ילדיו של המנוח – לאחותו.

אחותו של המנוח, ("מבקשת הקיום" או "המשיבה"), הגישה בקשה לצו קיום צוואת המנוח מר ___ ז"ל ("המנוח") מיום 8.11.2012, ילדי המנוח התנגדו לצוואה.

המתנגדים התנגדו למתן הצו בטענה שגם אם בעבר המנוח הדיר אותם או חלק מהם, הרי שלאחרונה שוקמו היחסים לפחות עם חלקם. בנוסף טענו שהמנוח לא היה כשיר לצוות, לאחותו הייתה עליו השפעה בלתי הוגנת נוכח מצבו הרפואי הקשה ותלות בה, הייתה מעורבת בעריכת הצוואה, ובסיכומים טענו גם שעורכי הדין שיתפו פעולה עימה.

האחות השיבה כי הצוואה משקפת את רצונו של המנוח, אף שהיה חולה היה כשיר לצוות וצלול לגמרי, הקרע ביחסים עם ילדיו היה כבר שנים ארוכות והוא אף תבע את חלקם בעבר בבית המשפט, היא לא הייתה מעורבת בעריכת הצוואה, לא השפיעה עליו לרעה, המנוח אהב אותה ואת משפחתה שתמיד עזרו לו בשונה מילדיו שנטשו אותו והתנכרו לו.

2. בן נוסף ___ (נרשם תחילה כמתנגד 4), לא הגיש תצהיר ולא הגיע ולבסוף נמחק מההתנגדות במועד ההוכחות להודעת ב"כ המתנגדים (החלטה מיום 13.10.16, ע' 47).

3. בתום דיוני ההוכחות, במסגרתם העידו גם עדים נוספים וגם עורכי הדין שהיו עדים למעמד חתימת הצוואה, הוגשו סיכומי הצדדים, לרבות סיכומי תשובה מתוקנים.
משכך ניתן פסק דין זה.

<u>טיעוני הצדדים</u>

<u>טיעוני המתנגדים</u>

4. את כתב ההתנגדות הגישו 4 ילדיו של המנוח. לטענתם, המנוח התכוון כל השנים להוריש להם את רכושו ואף הראה להם צוואה קודמת שערך ברוח זו מספר חודשים קודם לכן.
אכן היה סכסוך בין המנוח לבין חלקם, אולם חזרו לקשר טוב בשנת 2010, והצוואה לא משקפת את רצונו האמיתי של המנוח.

5. המנוח היה חולה במחלות שונות- לב, כליות, אנמיה, מחלת ריאות ועיוורון. בחודש 1/2012 חלה בסרטן, והחל בטיפולי כימותרפיה וכדורים. מאז הפך מבולבל, לא הרגיש טוב והיה חלש. הוא היה חסר כשירות לצוות בחודש 11/2012, בשל המחלות, התרופות והאשפוזים והיה במצב קשה פיזי ומנטלי, ואישרו לו להעסיק עובד זר בסוף 10/2012. הוא לא רצה ולא תכנן לעשות צוואה חדשה, לא הבין על מה חותם, ולמבקשת היה אינטרס בכך.

6. המנוח היה כה תלוי במבקשת, שנשלל רצונו החופשי ביחסים בינו לבין הזולת, לכן פעולה לטובתה היא תוצאה של השפעה בלתי הוגנת מצידה. היא פיטרה את עוזרת הבית שלו, סיפקה לו שירותי ניקוי ובודדה אותו מאחרים.
חלף זמן קצר בין החתימה על הצוואה עד לפטירת המנוח, מצבו הבריאותי מנע ממנו להכין צוואה חדשה או לבטל את הקיימת. יתכן שבמועד עריכת הצוואה טעה לחשוב שקיים נתק בינו לבין ילדיו.

7. המשיבה ניצלה את הקרבה הפיזית לביתו על מנת להשפיע עליו, וניצלה את מצבו ותלותו בה כדי שיכתוב צוואה שמנשלת אותם. היא זו שהיתה מכינה לו את מנת הכדורים כל יום, בגלל שהיה עיוור היה תלוי בה באופן מוחלט. למרות שהבנות ליוו אותו לביה״ח, הוא היה תלוי באחותו ליציאות מהבית ולא יצא אף לבית הכנסת.

ת"ע 46045-05-13
ת"ע 45861-05-13

8. אחותו ניסתה בעבר להשתלט על דירתו של המנוח ועברה לגור שם עם בעלה. בסוף חזרו לדירתם, וניסו לשכנע אותו למכור את הדירה ולקנות בית גדול לכולם. היא הייתה שותפה בחשבונות שלו, למרות שלא התכוון לתת לה בהם זכויות אלא רק ייפוי כוח לתשלום חשבונות. הייתה בעלת גישה לדירתו ולכספת שלו, הוא היה תלוי בה כלכלית והיא משכה כספים מחשבונו לצרכיה. הייתה לו תלות מוחלטת במשיבה, והשפעה בלתי הוגנת שלה עליו.

9. המשיבה הייתה מעורבת בעריכת הצוואה, בתשלום והייתה נוכחת בחתימה. היא ניצלה את נטייתו של המנוח לרגזנות וכעס וניסתה לסכסך בינו לילדיו. המנוח נגרר על ידה לעורך דין והיא הורתה כיצד לנסח את הצוואה. המנוח לא יכול היה לבטא את רצונו או לערוך צוואה, לכן נערכה לפי רצון המשיבה, שהייתה מעורבת בעריכה או בחתימה. בשל עיוורונו, לא יכול היה להבחין על מה חותם ומה נרשם.

10. המשיבה אמרה לילדים לאחר הפטירה, שהמנוח רצה שייתרם ספר תורה על שמו. בצוואות קודמות ההוראה הזו הופיעה, לכן הצוואה הזו לא משקפת את רצונו ומנוגדת לשכל הישר, מקורה בפעולות התובעת, שבשיחה עם המתנגד ציינה שהיא זקוקה לכסף לספר תורה ולווילה.

11. בצוואה יש סעיף המנמק מדוע הוא מדיר את ילדיו מצוואתו, כי זנחו אותו ואינם מטפלים בו ואינם מתייחסים אליו, למרות היותו מוגבל ולמרות פניותיו אליהם.
אבל הוכח שהילדים ובעיקר הבנות ליוו אותו לטיפולים. הצוואה הקודמת הייתה לטובתם ולא הובאה תקרית בגינה המנוח היה מעוניין לשלול מהם חלקם בעיזבון. גם אם היה דבר מה, הרי שלפי הגיון צוואה קודמת שערך - שם הדיר רק חלק מילדיו - גם הפעם היה יכול להדיר רק חלק ולהשאיר את הבנות.

12. בסיכומים, הרחיבו בטענותיהם כנגד שני עורכי הדין: עורך הדין שערך את הצוואה ועורך הדין הנוסף שהיה עד לצוואה. טענו שהתנהגותם תמוהה, אחד מיאן להגיש תצהיר, והשני הגיש תצהיר ללא פרטים על חתימת הצוואה ועריכתה, הוראות ותאריכים, והכל לטובת המשיבה. מועד עריכת הצוואה שונה מיום 7 לחודש ל- 8, בלי חתימה לצד התיקון. עדויות עורכי הדין תמוהות, הטענה שזו טעות דפוס של המזכירה מול טענה שהמנוח התכוון להגיע יום קודם. לא ניתן לקבל עדות עוה"ד שהמנוח ציווה את האמור בצוואה בסמוך לעריכתה כי היה מאושפז. יש להסיק שהמנוח לא ציווה זאת וחתם על צוואה שנוסחה להנחיות המשיבה.

לא ניתן לקבל את עדות עוה"ד, גם בקשר לשיקים, הוא היה עוה"ד של המשיבה בנוסף להיותו עוה"ד של המנוח.

13. בצוואה יש פגמים צורניים, לא נרשם שהוקראה לו או שהבין על מה חותם. הוא היה עיוור, ונראה שמדובר בנוסח צוואה אחיד. עו"ד אחד העיד שהקריא את הצוואה מילה במילה יחד עם העד השני, ואילו השני העיד שישב בראש השולחן, לכן לא נערכה הקראה מדוקדקת למנוח ולא ברור אם ידע על מה הוא חותם. ההליך שהיה קצר, אינו תואם את משמעות הצוואה והדרת של הילדים. מדוע שמות העדים (עוה"ד) הודפסו במחשב מראש, איך ידעו שעוה"ד העד יהיה במשרד ולא הושאר שם העד פתוח.

14. לא בטוח שהמנוח חתם על הצוואה, החתימה לא אחידה ולא תואמת חתימה חופשית בלא יד מדריכה. עוה"ד העיד שהניח את יד המנוח אשר חתם. המשיבה העידה שכאשר הייתה הולכת עם המנוח לבנק היה נעזר בה תוך שתופסת את ידו, לכן אין זו חתימה חופשית.

לכן יש לקבל את ההתנגדות לצוואה ולחייב את המשיבה בהוצאות משפט ובשכ"ט עו"ד.

__**טיעוני המשיבה (מבקשת הקיום)**__

15. המשיבה עתרה לקיים את צוואת המנוח, והשיבה להתנגדות. הצוואה נערכה בעת שהמנוח היה כשיר לצוות, מרצונו החופשי ובהתאם לרצונו זה, וללא השפעה עליו. הצוואה נוסחה ע"י עורך דין, נחתמה בפני שני עדים שניהם עורכי דין, אין בה פגם, היא לא הייתה מעורבת בעשייתה ולא השפיעה על המנוח לערוך אותה.

16. לעומת זאת, הוכח יחסם המחפיר של המתנגדים לאביהם המנוח, שהיה עיוור והם הפנו לו עורף. המתנגדים ידעו שגם בעבר המנוח הדיר אותם מצוואתו, או את חלקם. אין מדובר בדבר חדש, כפי שיודעים שהיו מסוכסכים עימו במשך שנים רבות, ונגד שניים מהם אף הגיש תביעת פינוי.

__הבן ____ __- כלל לא הכיר באביו, לא ליווה אותו למנוחת עולם בלוויה, ולא ישב עליו שבעה.

__הבן ____ __- העיד שהיה בנתק מוחלט עם המנוח, לא ליווה אותו למנוחת עולם בלוויה, לא ישב עליו שבעה. ניהל עמו קשר טלפוני בלבד לקראת סוף ימיו, ומתצהירו עולה שהתעניין בכספו בלבד.

<u>הבת ___</u>- גרה תקופה בבית המנוח עם בנה ועם האח ___, אולם הם מיררו את חייו של המנוח שביקשם לעזוב והם סירבו. המנוח נאלץ להגיש נגדם תביעה לפינוי בבית המשפט.

<u>הבת ___</u>- ניתקה קשר עם אביה בטענה שהיה אלים כלפיה בצעירותה, וחידשה עמו את הקשר רק אחר שהתגרשה ונזקקה לעזרתו הכלכלית.

17. הילדים לא הוכיחו טענת העדר כשירות המנוח בעת עריכת הצוואה בשל מצבו הרפואי, ונמנעו מלברר אותה, כי ידעו שאיננה נכונה. תחילה קיבלו כל צו שרצו למסמכים רפואיים. בנוסף, מונה מומחה מטעם בית המשפט לחוות דעתו האם המנוח ידע להבחין בטיב הצוואה והיה כשיר ביום עריכתה. אלא שהמתנגדים נמנעו מלשלם לו, ניסו להחליף את המומחה, לא מילאו את הוראות בית המשפט פעם אחר פעם ולא פנו אליו, אף על פי כן הסכים בית המשפט להאריך עבורם את המועד, אך הם זלזלו ונמנעו במכוון מפנייה למומחה. בכך סיכלו את קבלת חוות דעת המומחה ולא הוכיחו את טענתם.
כך גם לא הוכיחו טענתם שהמנוח חי במציאות דמיונית מסיבה רפואית. יש לראות בהם כמי שוויתרו על טענה זו לאחר שסיכלו את מינוי המומחה הרפואי בהתנהלותם ומנועים מלטעון אותה. טענותיהם לא הוכחו, המנוח היה צלול בדעתו עד יומו האחרון.

18. גם טענתם להשפעה בלתי הוגנת של המשיבה לא הוכחה ידם, ונותרה בגדר סיסמא בלבד. היא לא השפיעה עליו לעריכת הצוואה, המנוח היה בעל רצון עצמאי. בעבר גרה עם משפחתה במשך שנה עם המנוח, עת המתינו לכניסה לדירתם החדשה, אולם לאחר מכן יצאו מהדירה ועברו לדירתם החדשה. המנוח רצה לשוב ולגור עם אחותו, כפי שהעידו מתנדבים קבועים שסייעו לו וגם עוה"ד, אך היא לא עברה לגור עמו בחודשי חייו האחרונים ולא מנעה ממנו קשר עם המתנגדים. להפך, היא הפצירה בהם לקיים קשר עם אביהם והתקשרה אליהם שיבואו כשאשפזו אותו.

19. המשיבה לא ניסתה להשתלט על כספי המנוח והדבר לא הוכח. מעולם לא נהגה בדרך בלתי ראויה בייפוי הכוח שהעניק לה המנוח במהלך חייו או בכספי הבנק, אלא היא זו שדאגה לסייע לו גם בעניינים אלה בעודו בחיים, בשונה מילדיו.
המנוח נעזר בה ומשפחתה, ובמתנדבים שונים, שכן ילדיו שלו לא סייעו לו. היא עזרה לאחיה דרך קבע גם כשהפסידה ימי עבודה, וכן בני משפחתה ובעיקר בעלה, ושהו ליד מיטתו. נוכח קשריו הרעועים עם ילדיו, הוא מצא כתחליף את משפחתה. כל טענות ילדיו, מקורן בכך שהוציאה את בושתם באשר לדרך בה התנהגו כלפי אביהם.

20. המשיבה לא הייתה מעורבת בעריכת הצוואה, עדי הצוואה הם שני עורכי דין, שהעידו באופן ברור שזה היה רצון המנוח.
בגלל שלא הצליחו להוכיח אף טענות ההתנגדות שהעלו בראשית ההליך, העלו תאוריה חדשה בסיכומים – "קנוניה" של עורכי הדין שהיו עדים לצוואה, או קנוניה משותפת שלהם עם המשיבה, דבר חסר כל ביסוס במציאות, וגם לא עלה מהעדויות. כך למשל הטענה שאישור הצוואה על 'סטנסיל', שלא הוקראה למנוח, שעוה"ד חתם ולא המנוח – טענות שמועלות לראשונה בסיכומים ולא ניתן להתייחס אליהן, והן מדמיונם.
עוה"ד שערך את צוואת המנוח, היה עורך דינו במשך שנים רבות, הכיר אותו, כל טענה כנגדו לא הוכחה, ולא נשאל על כך.

21. תיקון התאריך ליום שבו חתם המנוח על הצוואה בפועל, נעשה על ידי עורך הדין בכתב ידו וכפי שהעיד בעצמו, במועד בו הגיע המנוח לחתום על הצוואה, מכאן השינוי בין מה שהודפס מראש (7.11.12) לבין יום החתימה בפועל (8.11.12). אין בכך כדי להעיד שהצוואה אינה משקפת את רצון המצווה.

22. לאור תקינותה הצורנית של הצוואה חזקה כי היא כשרה משפטית ומשקפת את רצון המנוח אותו יש לקיים. אין די בטענות שהן סיסמאות מבלי להוכיחן. סיכול חוות דעת המומחה מצביע שהמתנגדים זנחו את הטענות בדבר העדר יכולת המצווה לעשות צוואה מרצונו החופשי, בדעה צלולה.

23. המשיבה התנגדה לכך שהמתנגדים יגישו תמלילי שיחות שניהלה לכאורה עם מי מהם. היא התנגדה לכך לראשונה בדיון, ולאחר שבית המשפט הורה על הגשת התנגדות מסודרת לכך, היא הגישה זאת במקביל להגשת הסיכומים. אין בכך איחור ויש לקבל את התנגדותה להגשת הסיכומים. תשובתה לעניין זה בחקירה איננה מפחיתה מכך.

24. לאורך ההליך ניכר זלזולם של המתנגדים – הם דרשו דחיות רבות, נמנעו במכוון מלפנות למומחה שמונה להם ועיכבו את ההליך, לא הגישו מה שנדרש מהם במועדים הקבועים, מסתמכים על עדות שמיעה, לא הרימו הנטל המוטל עליהם, הצוואה נערכה ונחתמה כדין.
לכן יש לקיים את רצון המנוח בהתאם לצוואה ולדחות את ההתנגדות תוך חיובם בהוצאות ובשכ"ט עו"ד.

הותר לפרסום

ת"ע 46045-05-13
ת"ע 45861-05-13

<u>דיון</u>

25. לשון הצוואה שהוגשה לקיום הינה כדלקמן:

"(...) אני ______ ת.ז (...) מרח' (...) מצווה בזאת מרצוני החופשי והטוב ללא אונס וכפיה כלל ומתוך צלילות דעת והכרה מלאה לאמור: -

1. כל נכסי מכל מין וסוג שהוא ולרבות כספים, קרנות, פנסיה, מטלטלים, נכסי דניידי ודלא ניידי ובמיוחד זכויותי בדירה אשר ברח' _____ גו"ח ____ (להלן: "הדירה"), בגדים, רהיטים, וכל זכות מסוג כלשהוא שיש לי או שתקום לי לאחר אריכות ימי ושנותי, אני מצווה, לאחר ניכוי כל ההוצאות, אני מצווה בשלמות לאחותי, _____ ת.ז (...) מרח' (...).

2. לילדי איני מעניק דבר הואיל וזנחו אותי ואינם מטפלים בי ואינם מתייחסים אלי למרות היותי מוגבל ולמרות פניותיי אליהם.

3. כל ההוצאות לרבות הוצאות האבל, הקמת המצבה, הלוויה, הוצאות השבעה, החודש ויום השנה ישולמו תחילה מתוך עזבוני.

4. כל צוואה קודמת שעשיתי או ערכתי בטלה בזה, ובמיוחד צוואתי מיום 28.10.98 ומיום 30.12.99 ומיום 4.9.07 ומיום 26.6.12.

6. הנני חותם על צוואתי זו לאחר שהבנתי את הכתוב והאמור בה מרצוני החפשי והטוב ובנוכחות שני העדים החתומים מטה אשר היו נוכחים איתי בעת חתימתי על צוואתי זו."

26. המנוח חתם על הצוואה, ושני עדים - שניהם עורכי דין - אישרו את חתימתו, וכן אישרו שהמנוח חתם בפניהם על הצוואה, בהיותו בדעה צלולה ומרצונו החופשי, לאחר שהוקראה לו על ידי עורך הדין בשפה ברורה ולאחר שהוסבר לו תוכנה והכתוב בה, ולאחר שהצהיר בפניהם שזו צוואתו.

"אנו הח"מ:

1. עו"ד _____ ת.ז (...) מרח' (...).

ת"ע 46045-05-13
ת"ע 45861-05-13

2. עו"ד _____ ת.ז (...) מרח' (...).
מאשרים בזה כי המצווה מר _____ חתם בפנינו ובנוכחותנו שנינו ביחד על צוואה זו כשהוא בדעה צלולה ומרצונו החפשי והטוב לאחר שהוקראה לו על ידי עו"ד _____ בשפה ברורה ולאחר שהוסבר לו תוכן הצוואה והכתוב בה ולאחר שהצהיר כי זוהי צוואתו- חתמנו שנינו כעדים על הצוואה."

27. עקרון העל בדיני הירושה הוא כיבוד רצון המת, כאשר יש למלא את רצונו, כפי שבא לידי ביטוי בצוואה. (ע"א 724/87 **גולד נ' גולד**, פ"ד מח(1) 22, 28 (1993); ע"א 1900/96 **טלמצ'יו נ' האפוטרופוס הכללי**, פ"ד נג(2) 817, 826 (1999)).

עקרון זה ראשון הוא לבחינת הטענות, וככל שמעלים טענות כנגדו - דינן להבחן בזהירות רבה. שהרי המצווה כבר אינו בחיים על מנת להשיב לשאלות ולתהיות, ועל המתנגדים נטל השכנוע להוכחת טענותיו.

<u>טענת העדר כשירות</u>

28. ס' 26 לחוק הירושה, תשכ"ה - 1965 (להלן: "החוק") קובע:
"צוואה שנעשתה על ידי קטין או על ידי מי שהוכרז פסול-דין או שנעשתה בשעה שהמצווה לא ידע להבחין בטיבה של צוואה - בטלה".

29. הכלל הינו שכל אדם כשיר לצוות, ויש לכבד את רצונו, אלא אם הוכח אחרת.

> "חזקה היא על אדם שכשר הוא לפעולות משפטיות - בהן עשיית צואה- וחזקה היא על מצווה כי בעת עשייתה של צוואתו ידע להבחין בטיבה של צוואה. הטוען כי בעת עשייתה של צוואה לא ידע המצווה להבחין בטיבה של צוואה - עליו הנטל להוכיח טענתו". (ע"א 5185/93 **היועמ"ש נ' מרום**, פ"ד מט(1), 318, 327 (1995)).

30. כלומר נטל השכנוע הינו על המתנגדים, ואין די בהעלאת ספק, אלא יש להביא הוכחה ממש. עליהם להוכיח את טענתם תוך שהם מסתייעים בעדות רפואית או אחרת אשר למצב המנוח, כאשר נקודת הזמן הרלבנטית הינה למועד עריכת הצוואה.

(ע״א 851/79 **בנדל נ׳ בנדל**, לה (3) 101 (1981); ע״א 724/87 **כלפה נ׳ גולד** מח (1) 22, 31 (1993), (ע״א 7019/94 **לפיבסקי נ׳ דן**, (6.1.1997) ; שוחט, גולדברג ופלומין, **דיני ירושה ועיזבון**, מהדורה שישית תשס״ה 2005, ע׳ 97 - 98)).
בית המשפט ממנה לצורך כך מומחה רפואי שהוא גורם מקצועי וחיצוני.

31. גם אם יוכח שבמועד שקדם לכך (או לאחר מכן) מצבו היה שונה, אין בכך כדי לשלול את רצונו בעת עריכת הצוואה. (ע״א 160/80 **בנדל**, שם; ע״א 7506/95 **שוורץ נ׳ בית אולפנא בית אהרון וישראל**, פ״ד נד (2) 215, 223 (2000)).

32. נקבע בפסיקה שלא כל ירידה בכושר קוגניטיבי של המצווה, תשלול את כשירותו לערוך צוואה, אלא יש לבחון האם המנוח הבין ״בטיבה של צוואה״. כלומר, האם היה מודע לכך שהוא עורך צוואה, האם ידע את היקף רכושו ויורשיו, והיה מודע לתוצאות עשיית הצוואה על יורשיו. (ע״א 160/80, שם; ע״א 15/85 **מזרחי נ׳ רז ואח׳**, פ״ד מא(4) 454 (1987)).
המשקל שיינתן לשיקולים אלה, משתנה בהתאם לנסיבות כל מקרה. (ע״א 1212/91 **קרן ליב״י ואח׳ נ׳ בינשטוק**, פ״ד מח(3) 705 (1994); ע״א 5185/93 **היועמ״ש נ׳ מרום**, שם).

33. אין בודקים את עצם רצון המנוח, אלא די לבית המשפט שישתכנע שהיה בהתנהגותו הכוללת בעת עריכת הצוואה והחתימה עליה, כדי להצביע שהוא ידע להבחין בטיבה של צוואה. (ע״א 724/87 **כלפה**, שם).

34. כלומר, בית המשפט לא שם את שיקול דעתו שלו בנוגע לחלוקת הרכוש – במקום שיקול דעתו של המצווה.
טענת המתנגדים שהצוואה איננה מזכה את ילדיו, אלא את אחותו – אין די בה. זאת גם נוכח ההסבר המפורט לכך שנכתב בצוואת המנוח. בנוסף, נמסר על ידי המתנגדים עצמם כי המנוח הדיר חלק מילדיו גם בצוואה קודמת שערך, ונוכח מערכת היחסים שהייתה ביניהם כמפורט בהמשך.
כבר נקבע בפסיקה שהורשה שאינה שוויונית בין ילדים, או הדרת ילדים מצוואות הוריהם-אפשרית על פי הדין, ואינה מהווה עילה לפסילת צוואה (ע״א 724/87 **כלפה** לעיל, 22; ע״א 245/85 **אנגלמן נ׳ קליין**, מג (1) 772).

הותר לפרסום

<u>המתנגדים נמנעו מלפנות למומחה שמונה על מנת לקבל חוות דעת</u>

35. נוכח טענת המתנגדים כי המנוח היה חסר כשירות לצוות במועד עריכת הצוואה, מונה מומחה מטעם בית המשפט, ד"ר ____ ("המומחה"), על מנת לחוות דעתו: - "המומחה יתמקד ויחווה דעתו בשאלת כשירותו של המנוח, הן קוגנטיבית והן הנפשית, במועד חתימתו על הצוואה." (החלטה 13.2.14).

36. אלא שהמתנגדים נמנעו בפועל, פעם אחר פעם, מלמלא אחר ההחלטה ויישומה, חרף כך שהמינוי נקבע נוכח טענתם שלהם. לאחר שקיבלו מסמכים רפואיים, נמנעו מלשלם למומחה עבור הכנת חוות הדעת, ובית המשפט נדרש למתן החלטות חוזרות ונשנות בעניין זה.

37. תחילה לא העבירו למומחה את המסמכים הרפואיים כנדרש, והיה צורך במתן החלטה נוספת. (החלטה 3.11.14).
לאחר מכן עתרו למנות מומחה חלופי, בקשה שנדחתה, לאחר שהוגשה בחלוף זמן כה רב (11/2014) ממועד החלטת המינוי, ולאחר השתהות רבה מטעמם. (החלטה 19.11.14).

38. אלא שגם לאחר מכן לא פעלו כנדרש, ונוכח מחדלם ניתנה החלטה בחודש 2/2015:

"2. התנהלות המתנגדים (המשיבה לבקשה זו) אינה עומדת במבחן הסביר. המתנגדים, שמבקשים לערער תוקפה של צוואה, הם שעתרו למינוי מומחה, והם שבפועל – מנעו את בדיקת המומחה במשך שנה תמימה. זהות המומחה נקבעה בהחלטת (...) ביום 13.2.2014. אף על פי כן - המשיבים לא העבירו את המסמכים למומחה.
כך גם לא עד הדיון ביום 19.7.2014. כך גם לא עד הדיון ביום 3.11.2014 כך גם עתרו בהמשך לשינוי זהות המומחה, בקשה שנדחתה בהחלטה מיום 19.11.2014.
כעת, ורק בתגובה לבקשת המבקשת – מסתבר שגם לאחר ההחלטה האחרונה ועד היום, לא פעלו לכך שהמומחה יחל בעבודתו ולא העבירו הנדרש. יתר על כן, לא ניתן להעביר למומחה מסמכים באופן סלקטיבי, או חלקי, כפי שמבקשים כעת (במסגרת תגובה שהוגשה). על כן, ובחלוף שנה תמימה ממתן ההחלטה ונוכח מחדלי המשיבים, הן באי העברת המסמכים והן בהמשך באי תשלום שכ"ט למומחה - הרי שוויתרו בפועל על חוות הדעת, והמינוי בטל.
(...)

4. יבהירו המתנגדים כיצד ברצונם להמשיך בהליך, בתוך 10 ימים ממועד המצאת החלטה זו ע"י ב"כ המבקשת. לא יעשו כן - ישקול בית המשפט מחיקת ההליך."
(החלטה 23.2.15).

39. גם לאחר מכן לא הגיבו במועד, ושוב ניתנה ארכה לפנים משורת הדין. (החלטה מיום 18.3.15). לבסוף נקבע מועד להוכחות והגשת תצהירים.

40. התנהלות המתנגדים הייתה נגועה במחדלים רבים.
אף שערב דיון ההוכחות, הוגשה בקשה נוספת מטעמם לחוות דעת מומחה - נעתר בית המשפט לבקשה על מנת לאפשר להם לנסות ולרפא את המחדל, בכפוף לפסיקת הוצאות, אף להפחתת היקף המסמכים. הובהר שככל ולא יבצעו ההחלטה לא ישמע הסבר נוסף. (החלטה 13.10.15). והנה, שוב לא פעלו המתנגדים בהתאם לבקשתם ולהחלטה שניתנה, והמומחה מסר כי לא פנו אליו. (החלטה 24.12.15).

41. במסמכים רפואיים שהוגשו בתיק, לא נמצאה ראייה לכך שכשירותו המשפטית של המנוח נשללה בעת עריכת הצוואה.

42. מהעדויות עלה כי המנוח היה צלול, והדבר לא נסתר.
המשיבה העידה כי גם בעת אשפוזו היה המנוח צלול והביע רצונותיו. (ע' 54, ש' 24-27).
מר _____, מתנדב שהסיע את המנוח ללימודיו בכולל, נשאל באשר לשינוי במצבו של המנוח, והשיב כי לא הרגיש כל שינוי במצבו. ("דיברתי איתו רגיל, לא הרגשתי שום שינוי. ישב איתנו בלימודים, ישב, למד, לא הרגשתי כל שינוי." (ע' 59 ש' 12)).
הבת אישרה בעדותה שהאמור בתצהירה, כי בשל מצבו לא ערך צוואה חדשה הינו בגדר השערה בלבד (" ת. עוד פעם, השערה שלי (...) ש. אבל זו רק השערה? ת. השערות" (ע' 26, ש' 4-14)). גם הבן השיב שאינו יודע כיצד נרשם משפט זה בתצהירו ולא יכול לאשרו. ("ת. לא יודע איך הסעיף הזה נכנס." (ע' 46, ש' 12-14)).

43. משכך נוכח כל אמור לעיל, וכאשר המתנגדים סיכלו בפועל את הגשת חוות דעת המומחה, חרף החלטות חוזרות שניתנו לתיקון המחדל, נזקפת הימנעות זו לחובתם.
לא הוכח כי המנוח לא היה כשיר לצוות במועד עריכת הצוואה, הטענה נדחית.

הותר לפרסום

דלתיים סגורות

<u>הסכסוך עם המתנגדים</u>

44. בסעיף 2 לצוואה, המנוח נימק מדוע לא כלל את המתנגדים כזוכים בצוואתו:

"לילדי איני מעניק דבר הואיל וזנחו אותי ואינם מטפלים בי ואינם מתייחסים אלי למרות היותי מוגבל ולמרות פניותיי אליהם".

45. מהמסכת העובדתית שהובאה במסגרת שמיעת העדויות, עולה כי בין המנוח לילדיו הייתה מערכת יחסים מורכבת, סכסוך ארוך שנים.
לעיתים היה נתק מוחלט, לעיתים חודש הקשר עם חלק מהילדים. המתנגדים עצמם לא הכחישו זאת, אף כי ניסו להמעיט ממשקלו.

46. במסמכים הרפואיים שצירפו המתנגדים, נכתב בבית החולים שהמנוח לא בקשר עם גרושתו או עם ילדיו.
במכתב שחרור מבית החולים צוין כי המנוח: "לא בקשר עם גרושתו או ילדיו". (מכתב מיום 3.4.12, ראה גם מיום 20.9.12). רק במסמך בית החולים מיום 26.12.12 נכתב לראשונה: "בקשר חלקי עם ילדיו".

47. **מעדות הבת התברר ששני הבנים - לא הגיעו ללוויה** (אף שהייתה בשעת ערב מאוחרת).

אחד הבנים (___) גם לא הגיע לשבעה, הבן השני (___) הגיע "מדי פעם". (ע' 17, ש' 15-18, ש' 21-24, ש' 19-30).
הבנים גם לא הגיעו לבית החולים ולא לטיפולים. (___, ע' 23, ש' 11-12).
גם הבת השניה העידה כך:

"ש. ___ ו___ לא לקחו אותו?
ת. לא.
ש. והם באו לבקר אותו בבית חולים?
ת. ___ לא. ___ לא." (___, ע' 27, ש' 22-29)

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 46045-05-13
ת"ע 45861-05-13

48. **בת אחת אישרה שבעבר כל הילדים לא דיברו עם האב 3 שנים**, לאחר שהגיש תביעה נגד שניים מהם. אך טענה שבתקופה האחרונה היא כן לקחה אותו לבית החולים ולרופא (___, ע' 18, ש' 7-12, ע' 21, ש' 15-17).

"ש. את יודעת שאבא שלך הגיש תביעת פינוי נגד ____ ונגד ____?
ת. כמובן, בשביל זה כולנו לא דיברנו איתו 3 שנים, בגלל הסיפור הזה." (ע' 18, ש' 3-4).

49. **בת נוספת אישרה שאביה המנוח הגיש נגדה בקשה לצו הגנה וכן תביעה לפינוי.** רק לאחר מכן עזבה את דירתו.

"ש. זה לא את שנגדך הוא הגיש צו הגנה ותביעת פינוי?
ת. כן.
ש. וניתן צו פינוי נגדך?
ת. כן.
ש. ולכן פנית את הדירה של האבא?
ת. פיניתי, עזבתי." (____, ע' 27, ש' 14-19).

אחר כך חזרה להיות איתו בקשר חלקי, אך הוא לא נהג לבקר בביתה, לא התארח אצלה בשבתות ובחגים, ולא נתן לה מפתח לדירתו. (ע' 29 ש' 36, ע' 30 ש' 2). אביה היה הולך לבית אחותו (המשיבה) ולבית אחותו הנוספת (ע' 37, ש' 11-19).

כשהיה חולה, לקחה אותו פעמיים לבית החולים. ("ת. פעמיים לפחות, אני לא זוכרת מדוייק, לפחות פעמיים." (ע' 29, ש' 22 - ע' 28 ש' 3).

50. מר _____, שהתנדב וסייע למנוח, לרבות בחודשי חייו האחרונים, העיד כי המנוח שוחח עימו על יחסו לילדיו, ואמר לו במפורש, שהוריש רכושו לאחותו:

"לא היה סכסוך חדש, זה אף פעם לא היה על מי מנוחות." (ע' 62, ש' 8).

"כשאתה הולך איתו לכל מיני מקומות, אז משוחחים על כל מיני דברים וגם בין היתר על זה שהוא העביר את זה הכל ל____" (ע' 63, ש' 12-13).

הותר לפרסום

בדלתיים סגורות

51. הבן ___ אישר כי ללוויה לא הגיע.
לשבעה הגיע אך לא ישב שם כל היום. (ע' 38, ש' 27). כך גם לא ביקר את אביו בחודשים האחרונים לחייו. (ע' 42, ש' 4-3, 14-13).
לא לקח אותו לטיפולים, לבית החולים, לכולל או לכל מקום אחר. (ע' 46, ש' 25-17).
הבן הנוסף, לא הגיע להוכחות, לא הגיש תצהיר, ונמחק מההתנגדות.

52. עו"ד ____ תיאר את הסכסוך בין המנוח, לבין הבן ____ והבת ____, עד כי המנוח נאלץ להגיש תביעה לפינויים מדירתו, על רקע "התנהגותם הרעה כלפיו", "הטרדתו באופן המפר את שלוות חייו". (תצהיר עוה"ד 31.8.15, סעיף 7).

53. המתנגדים עצמם ציינו שגם בצוואה קודמת הדיר המנוח חלק מהילדים.

54. נוכח כל זאת, לא הוכח כי יש בקביעתו המפורשת הנ"ל של המנוח כדי עילה לביטול הצוואה, וכאשר בית המשפט איננו שם שיקול דעתו תחת קביעת המצווה.

<u>השפעה בלתי הוגנת</u>

55. המתנגדים טענו כי המשיבה הפעילה השפעה בלתי הוגנת על המנוח.

ס' 30 (א) לחוק קובע:
> "הוראת צוואה שנעשתה מחמת אונס, איום, השפעה בלתי הוגנת, תחבולה או תרמית -בטלה".

טענת השפעה בלתי הוגנת, היא טענה עובדתית וקיומה או העדרה יקבעו בהתאם לעובדות כל מקרה, כאשר נטל השכנוע מוטל על המתנגד לקיום הצוואה.

56. לא כל השפעה נחשבת להשפעה בלתי הוגנת. נקבע כי הכוונה להשפעה שאינה שגרתית, שיש בה מרכיב של אי-הגינות במושגים של מוסר אישי או חברתי. (ע"א 4902/91 **גודמן נ' ישיבת שם בית מדרש גבוה להוראה ודיינות**, פ"ד מט(2), 441, 447 (1995); ע"א 5185/93 **היועץ המשפטי נ' מרום**, פ"ד מט(1) 318, 331 (1995)).

יש להראות נהנה שהיתה לו אפשרות להפעיל השפעה בלתי הוגנת, נהנה שהיו לו אמצעים להפעיל השפעה בלתי הוגנת, והצוואה נחזית להיות תוצאה של השפעה בלתי הוגנת. (ע״א 4902/91 **גודמן**, שם).

בנוסף, נקבעו מבחנים המסייעים לבדיקה: עצמאות, תלות, קשרי המנוח עם אחרים, נסיבות עריכת הצוואה, קבלת יעוץ משפטי עצמאי ועוד. (דנ״א 1516/95 **מרום נ׳ היועץ המשפטי לממשלה**, נב(2) 813, 827 (1998)).

אולם הובהר כי התלות כשלעצמה – איננה מספקת, אלא יש ליתן דגש על אי ההגינות, בניצול התלות או החולשה של המצווה. (ש. שוחט, מ. גולדברג, י. פלומין **דיני ירושה ועיזבון**, מהדורה שישית, תשס״ה-2005, 101).

57. **כמפורט להלן, לא הוכח שהוראות הצוואה נכתבו כשהמנוח מבודד מהסובב אותו, או שמצבו הפיזי או הנפשי הביא לכדי תלות וחוסר עצמאות באופן המביא להשפעה בלתי הוגנת.** נהפוך הוא, מחומר הראיות עולה כי המנוח לא היה בודד או תלוי במשיבה, אלא בקשר רציף עם אנשים שונים, לרבות עם המתנדבים שליוו אותו (____ ,____).

58. המתנדב ____ העיד כיצד הגיע כל יום ראשון, ולעיתים גם בימים נוספים (ע׳ 61, 64, ש׳ 12).

״...כל יום ראשון באתי אליו... אם קורה שימי ראשון לא הייתי יכול להגיע, אז היו לו מכירים שהיו עושים במקומי (...) אני יודע שהיו חברים מהכולל או מכרים שהיו לוקחים את זה במקומי.״ (ע׳ 61, ש׳ 12-14, ש׳ 23-24).

העד ____ הזכיר מלווה נוסף (____) בנוסף אליו, ולעיתים אנשים נוספים. (ע׳ 59, ש׳ 17-21).

עו״ד _____ העיד כי המנוח היה מגיע למשרדו מדי פעם, תוך שהוא מלווה על ידי אחרים (ע׳ 69, ש׳ 3).

הבת השיבה שבתשלומים המנוח הסתייע במלווים (___ ע׳ 22, ש׳ 29-30). הבת (___) אישרה שהמתנדב לקח את האב לטיפולים, והמלווים שלו לקחו אותו לכולל ולמועדון. (ע׳ 25, ש׳ 2-3).

דלתיים סגורות

אפילו הבנות, או לפחות אחת מהן, הגיעו מדי פעם לטיפולים או לאשפוזים כשהיה בבית חולים, בתקופה האחרונה, וכאשר המשיבה הייתה מתקשרת אליהן. (ע' 18 ש' 8, ע' 21 ש' 16-18 (___), ע' 30, ש' 3-4 (___)).

הבן אישר שבעלה של המשיבה, היה עוזר למנוח (ע' 42, ש' 25-30).

59. המשיבה הצהירה שגרה תקופה קצובה בדירתו עם משפחתה, אך באותה תקופה כבר יצאה מהדירה ועברה לדירתה שלה. למנוח היו ידידים (ע' 50 ש' 13), מתנדב שליווה אותו באופן קבוע (ע' 50 ש' 29-30), אחות נוספת של המנוח סייעה לו בניקיון וכן עוזרת: "אחותי הגדולה ___ היתה בדרך כלל מנקה לו כל שבוע. לאחר שהפסיקה, היו לה בעיות עם היד, אז העוזרת ___ באה לנקות." (ע' 49, ש' 5-6), היא פנתה לבסוף לבנות וביקשה עזרה עם טיפולי הכימותרפיה (ע' 50, שם).

הבת אישרה המשיבה גרה בבית המנוח שנה ולא לפני מותו (ע' 18, ש' 28-29), וכן שהמשיבה היא שהייתה לוקחת המנוח לבית החולים ולמיון, ומתקשרת אליה שתבוא (ע' 23, ש' 24-26).

60. <u>המנוח היה אדם עצמאי חרף עיוורונו</u> - אשר לטענת תלות פיזית נוכח עיוורונו של המנוח, הרי שכך היה מצבו של המנוח במשך שנים רבות וכך למד לחיות את חייו. אין מדובר במחלה חדשה או בקושי חדש. המנוח היה רגיל להיעזר בסובבים אותו בגין העיוורון, ולא פיתח תלות מיוחדת במשיבה דווקא.

הבן העיד כי אביו היה עצמאי לגמרי כל חייו, לא היה צריך עזרה חרף העיוורון והיה גאה בזה. ("ת. הוא היה עצמאי לגמרי (...) הוא היה מכין קפה, מבשל לעצמו, היה מארח אנשים וגם מכין להם קפה, הוא היה סופר עצמאי ולא היה צריך עזרה והיה מאוד גאה בזה." (ע' 41, ש' 8-30; ע' 43, ש' 10-11).

המשיבה העידה בדבר עצמאותו של המנוח מלבד סיוע במעבר בין מקומות:

> "(...) הוא היה עצמאי לכל דבר בבית.
> (...) אולי בחודש האחרון היה לו פחות כוח, אבל הוא לא היה פחות עצמאי. הוא בישל, אכל, הוא התקלח לבד, הוא התלבש לבד, בכל לבד, הוא היה עצמאי."
> (ע' 47, ש' 26-27, ע' 48, ש' 1-2).

הותר לפרסום

.61 <u>המנוח לא היה תלוי כלכלית</u> במי מבני משפחתו, הוא שתמך בהם, בהתאם לרצונו. הבת ____ העידה כי המנוח לא נזקק לכסף, הייתה לו פנסיה בגובה 7,000 ₪ לחודש, עזר לה ולאחותה (ע' 30, ש' 11-23, ע' 33, ש' 22-23). כך העידה גם המשיבה (ע' 54, ש' 24-30).

הבת אישרה שכאשר היה נותן לה ולאחיה כסף, הוא ידע לספור וכמה נתן (ע' 35). ("ת. הוא היה סופר בעצמו, הוא ידע לספור את השטרות עם הידיים, הוא היה מסמן לו איזה שטרות של 100 לדוגמא, שיטה של עיוורים." (ע' 35, ש' 19-23)).
המנוח היה עיוור רוב חייו, הבת זוכרת אותו כך מאז שהיו ילדים קטנים יתכן שלפני שהתחתן עם אימם, כך היה תמיד. (ע' 22, 5-10).

.62 העובדה כי המנוח נעזר במשיבה על מנת לחתום על שיקים, במתנדבים או במי מילדיו ובמשיבה על מנת להגיע לסניף הבנק כאשר רצה כסף, איננה התנהגות חדשה.
כך נהג תמיד, מאחר והיה אדם עיוור, והדבר איננו הופך אותו לנזקק כלכלית או חסר יכולת להחלטה עצמאית.

.63 כאמור לעיל אין די בהעלאת החשש להשפעה בלתי הוגנת, או סברה בעלמא, ויש להוכיח הטענה. אלא שהטענה לא הוכחה, אף נשללה.

> "חשש לקיומה של השפעה בלתי הוגנת, העלאת סברות בעלמא והסתמכות על העובדה שנושלו נוחלים לטובת נוחלים אחרים, אין בהם די כדי להביא לבטלותה של הצוואה." (ע"א 53/88 **מנלה נ' ברנדווין**, פ"ד מו (1) 48, 51).

.64 מכל שפורט לעיל עולה כי המתנגדים לא הרימו את הנטל המוטל עליהם להוכיח כי מבקשת הקיום הפעילה השפעה בלתי הוגנת על המנוח, עד כדי שלילת רצונו החופשי באופן שהביא לעריכת הצוואה כפי שנערכה. לא הוכח כי המנוח היה מבודד, לא נשלל הקשר עם אנשים נוספים, לא הוכחה תלות. על כן הטענה נדחית.

<u>מעורבות בעריכת הצוואה</u>

.65 טענה נוספת של המתנגדים הינה שהמשיבה הייתה מעורבת בעריכת הצוואה. המשיבה הכחישה זאת, השיבה שלא הייתה מעורבת והצוואה נערכה לרצונו של המנוח.

.66 סעיף 35 לחוק, קובע:

"הוראת-צוואה, פרט לצוואה בעל-פה, המזכה את מי שערך אותה או היה עד לעשייתה או לקח באופן אחר חלק בעריכתה, והוראת-צוואה המזכה בן-זוגו של אחד מאלה - בטלה."

סעיף 35 לחוק הירושה, יוצא מנקודת הנחה כי במצב כזה הייתה השפעה בלתי הוגנת, על כן נטתה הפסיקה לפרש את הסעיף באופן מצומצם.

.67 הפסיקה קבעה כי במונח "ערך את הצוואה" – הכוונה למי שעסק בניסוח או בכתיבת הצוואה, אולם הכוונה למבחן גמיש, בהתאם לנסיבות המקרה ולשכל הישר. (ע"א 851/79 **בנדל** לה (3) 101 (1981); ע"א 1079/92 **גדליה נ' דאלי**, מז (5) 431 (1993); ע"א 5869/03 **חרמון נ' גולוב**, פ"ד נט (3) 1 (2004)).

68. נקבע כי אין לראות השפעה בלתי הוגנת - בשיחות מקדימות, או בשליחות מטעם המצווה לצורך עריכת הצוואה. (ע"א 6496/98 **בוטו נ' בוטו** נד (1) 19 (2000)). אף לא כאשר הנהנה הביא את המנוח למשרד עוה"ד ואף שוחח עם עוה"ד. (ע"א 2098/97 **בוסקילה נ' בוסקילה**, נה (3) 837 (2001)).
כאשר המצווה היה כשיר וידע טיבה של צוואה מהי, הפסיקה לא מצאה בפרמטרים אלו עדות למעורבות נהנה מצוואה בעריכתה.

.69 גם העובדה שנהנית בצוואה, הביאה את המצווה לעו"ד שטיפל בעניינה בעבר, וכן סייעה לו בפרטים שונים להם נזקק לצורך הצוואה, לא הוכרה כנטילת חלק בעריכת הצוואה. (**ע"א 2500/93 שטיינר נ' המפעל לעזרה הדדית של עולי מרכז אירופה**, פ"ד נ (3), 338).

.70 נפסק שאם המצווה נפגש עם עוה"ד ומוסר לו את הוראותיו, ניתן לרוב לגרוס שהפעלתנות הקודמת של הנהנה אצל המצווה אין בה משום נטילת חלק בעריכת הצוואה. שכן שיקול דעתו העצמאי של עורך הדין והקשר הישיר שנוצר בינו ובין המצווה, יש בהם כדי לנתק את הקשר בין אירוע העבר לבין פעולתו של עורך הדין ויש בהם כדי ליצור התחלה חדשה בכל הנוגע לעריכת הצוואה. (**ע"א 851/79 בנדל נ' בנדל**, לה (3), 101; **ע"א 7506/95 שוורץ נ' בית אולפנא בית אהרון וישראל**, נד (2), 215).

71. גם מקום שנהנה הזמין את עוה״ד שערך את הצוואה ואף שילם את שכר טרחתו, וגם מקום בו תוכנה של הצוואה נמסר לעוה״ד על ידי הנהנה - אין בכך משום נטילת חלק פסול בעריכת הצוואה. זאת, כל עוד המצווה הוא שקובע תוכן הצוואה. **(ע״א 760/86 רוזן נ׳ שולמן**, פ״ד מג (3) 586).

אף הבאת עד לא תהפוך את הנהנה למי שלקח חלק בעריכת הצוואה **(ע״א 6496/98 בוטו נ׳ בוטו**, לעיל, ש׳ שטרסברג כהן).

72. כאשר המצווה היה כשיר וידע טיבה של צוואה מהי, הפסיקה לא מצאה בפרמטרים אלו עדות למעורבות נהנה מצוואה בעריכתה.

המבחן הינו מבחן השכל הישר, וכל מקרה יבדק בהתאם לנסיבותיו. **(ע״א 5869/03 חרמון נ׳ גולוב**, פ״ד נט (3) 1).

73. המשיבה העידה שהיא לא ליוותה את המנוח במועד עריכת הצוואה ולא ידעה עליה (ע׳ 55, ש׳ 10-11). המנוח הפנה אותה לעוה״ד שהוא ידע לטפל בכל, ועל הצוואה נודע לה לאחר פטירת המנוח, מעוה״ד. (ע׳ 57, ש׳19-21).

פעמים רבות ליוותה את המנוח לעוה״ד ונהגה להשאיר אותו בחדר הקבלה, מעין מסדרון בו ישב והרגיש כמו בבית (ע׳ 55, ש׳ 11-17). לעיתים שהתה שם, בדרך כלל הלכה לסידורים, אולם מעולם לא נכנסה עמו לפגישות עם עוה״ד. היא לא ידעה מה התרחש בפגישה, ובדרך כלל המנוח לא סיפר לה מה היה (תצהיר 31.8.15, ס׳ 8).

74. אשר לתשלום שכר הטרחה לעו״ד - הבהירה המשיבה כי התשלום היה מחשבון המנוח ולפי רצונו. המנוח הוא ששילם, מכספו שלו.

היו לו פנקסי שיקים של חשבון הבנק שלו, ביקש ממנה להיות בעלת זכות חתימה בחשבון הבנק שלו, אף שנהג לגשת לבנק עם מלווה, והיא הייתה חותמת מראש על השיקים, כדי להקל על התנהלותו כאדם עיוור בתשלומים השונים. הדבר היה ידוע גם לבנות. השיק בחתימת ידה כמו כל השיקים, אך לא נערך על ידה ולא שולם על ידה.

> ״לי הייתה זכות חתימה. אני הייתי בדרך כלל חותמת על פנקס שיקים מלא שהיה לו בבית עם השם שלי והוא היה הולך עם פנקס השיקים לכל מקום שהוא צריך. וגם לבנותיו הן ידעו שיש שיקים חתומים, הן בעצמן ראו את זה.
>
> ש. שאלתי מי חתם על השיק.
>
> ת. אמרתי שהיה לו פנקס שלם של שיקים חתומים בכיס. אני חתמתי על השיקים שהיה לו באופן קבוע בכיס״. (ע׳ 55, ש׳ 19-25).

75. הדבר לא נסתר. המתנגדים העידו שהם לא סייעו למנוח מול הבנק ובתשלומי חשבונות שונים (ע' 32), וכן ידעו שאחותו (המשיבה) מטפלת לו בכך.

הבן אישר שידע כי המשיבה שותפה בחשבון האב, מיופת כח, כשנתיים לפני הפטירה. גם האחיות ידעו, הדבר נאמר לו בשיחות עם המנוח ובשיחות עם האחיות. ("זה היה ידוע. אני יודע משיחות שלי איתו ועם אחיות שלי." (ע' 41 ש' 1- 7)). הבן לא הציע לעזור לו עם הבנק. (ע' 41). כמו כן אישר שאביו עזר לו כספית בעבר (120,000 ₪) והוא לא החזיר לו את הסכום. (שם).

הבת אישרה שהמשיבה סייעה למנוח בפעולות מול הבנק, ולא הבנות ("ש. ומי שהביא לך את הכסף זו היתה גברת ____? ת. ברור, כי הוא לא יכול ללכת לבד, הוא היה עיוור וחולה והיא עשתה את כל הפעולות שהוא היה צריך". (ע' 21, ש' 23-28)). הבת אישרה שהיא לא הייתה לוקחת זאת על עצמה, וגם לא טיפלה עבורו בתשלום חשבונות. (ע' 22, ש'22-23, 26-30).

76. <u>הצוואה נערכה לפי רצונו של המנוח</u> - עורך הדין ____ במשרדו נערכה הצוואה הצהיר ונחקר על נסיבות עריכתה.
בתצהירו הבהיר כי רק המנוח השתתף בהכנת הצוואה, ולא אף אדם נוסף. המנוח היה צלול לחלוטין, היה אדם דעתן שאינו נתון בקלות להשפעת אחרים. הצוואה משקפת את רצונו הברור מתוך שקול דעת, רצון חפשי ומנומק בגוף הצוואה, והמנוח חתם עליה מתוך הבנה והכרה מלאה ובצלילות, כפי שאושר הדבר בחתימתו ובחתימת שני העדים. (ס' 16 לתצהיר 31.8.15).

77. עורך הדין העיד כי הכיר את המנוח הכרות אישית רבת שנים. אף שהמנוח היה עיוור, הרי שהיה אדם אסרטיבי, עוה"ד הכיר אותו במשך שנים רבות, ליווה אותו והיה עורך הדין הקבוע שלו.
גם הבת אישרה שעו"ד ____ היה עורך הדין של המנוח שנים רבות, מאז הגירושין מאמה לפני 20 שנה. (__, ע' 35 ש' 26 - ע' 36, ש' 5). כך גם אישר הבן והוסיף כי רק עו"ד זה ייצג אותו והמנוח סמך עליו. (__, ע' 44, ש' 29 ואילך).

78. המנוח הגיע למשרדו מספר ימים קודם למועד הגעתו על מנת לחתום על הצוואה. (ע' 68, ש' 3-4). ההוראות ניתנו לו על ידי המנוח עצמו, ובעת מתן ההוראות מטעם המנוח היו רק שניהם לבד בחדר. (ע' 68, ש' 28-29 וע' 69, ש' 2-3).

הותר לפרסום

המנוח הוא שאמר לו לכתוב את הסעיף המבהיר מדוע אינו מוריש לילדיו (ע' 70, ש' 26-27), והוא כתב את רצונו של המנוח, שרצה שאחותו תזכה בעיזבונו.
הדברים נכתבו בניסוח משפטי, אך כפי רצונו המוחלט והברור של המנוח. (ע' 70, ש' 1-4).

> ״הצוואה הודפסה במשרדי לאחר שנפגשתי עם המנוח, הבנתי מה הוא רוצה (...).
> המנוח היה אצלי כמה ימים קודם לכן, אני כתבתי שהוא יכול להגיע אלי מתי שהוא רוצה. ישבנו ודיברנו והוא אמר לי מה שהוא רוצה ולמה, באותו זמן לא יכולתי להכין את הצוואה, קבענו מועד ליום מסוים, ה 7 לחודש, הוא לא הגיע, הגיע למחרת. תקנתי את התאריך בעצמי והוא חתם על הצוואה.
> (...)
> ש. מישהו היה יחד איתך בזמן שהוא נתן את ההוראות למה תכיל הצוואה.
> ת. לא, אצלי בחדר כשהוא היה רק הוא היה.״
> (ע' 67 ש' 28, ע' 68, ש' 3-6, ש' 28-29).

> ״(...) זה מכתב אומנם בלשון משפטית אך משקף את הרצון המוחלט של המצווה (...) מה שנכתב בצוואה זה היה רצונו המוחלט והברור של המצווה כפי שאני הבאתי אותו בכתב.
> כשהוא אמר את מה שהוא אמר כשבא אלי זה מה שהוא רצה ואני ניסחתי את זה בכתב.״ (ע' 70, ש' 2-4, ש' 7).

79. העד עו״ד _____ העיד כי המנוח חתם ביודעין על הצוואה לאחר שזו הוקראה לו. הוא שימש כעד (ע' 41, ש' 24-29) ואימת שזו חתימת המנוח, הצוואה הוקראה למנוח שאישר כי תוכנה הינו כרצונו. (ע' 42, ש' 3-13).

80. אם כן כפי שעלה מעדות עוה״ד שערך את הצוואה, ומעדות עוה״ד העד הנוסף לצוואה, רצון המנוח הובע על ידו בבירור, והצוואה שיקפה את רצונו. עדותם לא נסתרה.

81. **אשר על כן, לא הובאה ראייה לכך שהמשיבה הייתה מעורבת בעריכת הצוואה, פעולותיה לא הגיעו כדי מעורבות פסולה, ולא פגמו ברצונו החופשי של המצווה. הטענה נדחית.**

82. החתימה על גבי הצוואה – לא נסתר כי מדובר בחתימת המנוח.

המתנגדים העלו בסיכומים סברה חדשה, כאילו עורך הדין חתם בשמו ובמקומו של המנוח, או שהמנוח חתם בהנחיית עוה"ד ולכן הצוואה פסולה.

לא ניתן להעלות טענות חדשות בסיכומים, בבחינת איסור הרחבת חזית (א. גורן **סוגיות בסדר דין אזרחי** (מהדורה עשירית, תשס"ט) ע' 89). אך גם לגופה – לא הוכחה הטענה ולא נמצא בה ממש.

83. המתנגדים נמנעו מלבקש מינוי מומחה גרפולוג לצורך הוכחת הטענה, ולא הוכיחו אותה בדרך אחרת. הימנעות מפעולה זו, מעלה חזקה שהדבר היה עומד כנגד גירסתם.

84. עו"ד ____ נשאל באשר לחתימת המנוח על הקו המיועד לכך על אף היותו עיוור, והשיב:

"אני יכול לומר לך שזוהי חתימתו של ____, הוא חתם את אורך חתימתו במקום ששמו לו את היד והוא סיים במקום שסיים." (ע' 73, ש' 12-13).

85. עו"ד ____ העיד כיצד חתם המנוח עצמו במקום הנכון לאחר שהניח את ידו. הוא הכחיש כי חתם במקומו:

"ת. (...) הוא היה עיוור, הנחתי לו את היד בקו החתימה והוא חתם. (...)
ש. כשהוא חתם, אתה המשכת להנחות את היד בקו החתימה והוא חתם.
ת. לא."
(ע' 42, ש' 14-19).

86. טענה נוספת של המתנגדים הינה - כי המנוח לא הבין על מה הוא חותם נוכח עיוורונו.

הוכח, כי הצוואה הוקראה למנוח, שהיה עיוור. העידו שני העדים לצוואה, עורכי הדין, כי הצוואה הוקראה למצווה בטרם חתם עליה, כאשר שלושתם מצויים בחדר אחד, ורק לאחר שאישר אותה, חתם עליה.

עורך הדין שערך את הצוואה, העיד כי הצוואה נוסחה מראש בהתאם להוראות שנתן המנוח ימים מספר קודם לכן. כשהגיע למשרד לצורך החתימה, הצוואה הוקראה לו, ורק לאחר מכן חתם עליה. (ע' 67 ש' 28, ע' 68, ש' 3-6, ש' 28-29).

דלתיים סגורות

עוה״ד העד הנוסף לצוואה, העיד כי המנוח חתם ביודעין על הצוואה לאחר שזו הוקראה לו. הוא שימש כעד (ע׳ 41, ש׳ 24-29), ואימת שזו חתימת המנוח, אשר הצוואה הוראה לו והוא אישר שתוכנה הינו כרצונו. (ע׳ 42, ש׳ 3-13).

87. הדבר לא נסתר, כפי שלא נסתרו העדויות כי כך נהג המנוח – שהיה עיוור – לאורך חייו.

88. **לא מצאתי כי היותו של אדם עם מוגבלות, מונע ממנו לחתום על צוואה במקום בו הובהר לו כי נזקקת חתימתו. הדבר איננו הופך אותו לחסוי, או את חתימתו – לחתימת אדם אחר.**

89. **העובדה כי המנוח היה עיוור, איננה פוסלת אותו מהורשה בדרך של צוואה. רשאי עיוור לחתום על צוואה, לאחר שתוכנה מוקרא לו בקול, ולא יתכן כי בשל כך – וכל עוד מתקיימים התנאים הדרושים – תישלל ממנו הזכות להוריש עזבונו כרצונו, זכות הנתונה לכל אדם אחר. היותו של אדם עם מוגבלות – אסור שתשלול ממנו האפשרות להוריש ולצוות.**

במקרה דנן, הוכח כי המנוח מסר בעל פה את רצונו לעורך הדין שערך את הצוואה, עו״ד אשר מכירו כבר עשרות שנים, וליווה אותו גם בהליכים משפטיים אחרים. הצוואה הוקראה לו בקול רם, בנוכחות העד הנוסף, ולאחר מכן ביקש המנוח לחתום על הצוואה.

הוא חתם עליה, כפי שנהג לחתום על מסמכים משפטיים אחרים במשך השנים: נעזר באדם שנמצא לצידו על מנת להניח את ידו במקום הנדרש לחתימה, ולאחר מכן חתם בעצמו במקום בו הניחו את ידו.

כך קובע סעיף 1 לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ״ח – 1998:

> ״עקרון יסוד
>
> 1. זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות ומחויבותה של החברה בישראל לזכויות אלה, מושתתות על ההכרה בעקרון השוויון, על ההכרה בערך האדם שנברא בצלם ועל עקרון כבוד הבריות.״

הניסיון להמעיט מרצונו זה של המנוח, להפוך את המיגבלה הפיזית – למוגבלות נפשית, איננה ראויה. הניסיון לשלול אופן חתימה זה, בהתאם לו פעל המנוח לאורך השנים כפי שעלה מהעדויות, הינו פסול.

לא נמצא כי המתנגדים הוכיחו שמדובר ב׳חתימה שאיננה חופשית׳, הטענה נדחית.

.90 הטענה החדשה שהועלתה בסיכומים, כי תיקון התאריך על גבי הצוואה פוגמת בה (התאריך המודפס הינו 7 לחודש, כאשר הצוואה נחתמה ב- 8 לחודש והתאריך תוקן בכתב יד) - איננה מופיעה בהתנגדות, ומהווה אף היא הרחבת חזית אסורה. (א. גורן סוגיות בסדר דין אזרחי (מהדורה עשירית, תשס"ט) ע' 89).

.91 אף על פי כן ומעבר לצורך מצאתי לדון בה, בכדי לייתר לצדדים הליכים נוספים.

הטענה איננה מביאה לפסילת הצוואה, לאחר שהוכח כי הצוואה הוקראה ונחתמה בפני עדים במועד התאריך המתוקן, קרי ביום ה- 8 לחודש, והוכחה אמיתות הצוואה להנחת דעתו של בית המשפט.

.92 פגם בתאריך, בצוואה בעדים, ניתן לריפוי מכח הוראת ס' 25 (א) לחוק, שכותרתו - "קיום צוואה על אף פגם או חסר בצורתה" (תיקון מס' 11) תשס"ד - 2004 :

> "25 (א) התקיימו מרכיבי היסוד בצוואה, ולא היה לבית המשפט ספק כי היא משקפת את רצונו החופשי והאמיתי של המצווה, רשאי הוא, בהחלטה מנומקת, לקיימה אם אף נפל פגם בפרט מן הפרטים או בהליך מן ההליכים המפורטים בסעיפים 19, 20, 22 או 23 או בכשרות העדים, או בהעדר פרט מן הפרטים או הליך מן ההליכים כאמור.
>
> (ב) בסעיף זה "מרכיבי היסוד בצוואה" הם :
>
> (1) (...)
>
> (2) בצוואה בעדים כאמור בסעיף 20 – הצוואה בכתב והמצווה הביאה בפני שני עדים";

.93 עוה"ד העיד כי הדפיס את הצוואה מבעוד מועד, בהתאם להוראות שנתן לו המנוח. התאריך שהודפס היה התאריך המיועד לפגישה, אשר לבסוף נערכה למחרת. התנהלות זו, העיד עוה"ד, הייתה שגורה בינו לבין המנוח נוכח עיוורונו וההיכרות האישית ביניהם.

> "אני אומר לך שה 7.11 זה מועד שהיה תאריך להגיע, הוא הגיע למחרת ואני תיקנתי את התאריך. במקום לחסוך נייר אני תיקנתי בכתב יד." (ע' 73, ש' 17-18).

הותר לפרסום

העד, עו״ד ___, העיד שכאשר נכנס לחדר בו שהו המנוח ועוה״ד שערך את הצוואה כבר היה התאריך מתוקן (״כשאני באתי היה התיקון.״ (ע' 45, ש' 11)).

94. ספק אם פגם הדבר, שהרי התאריך הנקוב בצוואה צריך להיות נכון ומכוון למועד החתימה, וכך הדבר בפועל.
ברם גם לו ייראה בכך פגם צורני, בגדר פגם בתאריך באופן כתיבתו (כתב יד), הרי שהינו פגם הניתן לריפוי.
שכן הוכח שהצוואה משקפת את רצון המצווה, והצוואה נחתמה בפועל במועד שתוקן בכתב יד.

כך נקבע בפסיקה כאשר עדים נכחו במועד החתימה והוסיפו התאריך בשלב מאוחר יותר; כך נקבע כשהצוואה לא נשאה במקור את תאריך עשייתה ואחד העדים לצוואה הוסיף את התאריך בעת חתימתו עליה, ועוד. (שוחט, פינברג, פלומין **דיני ירושה ועזבון**, ע' 107- 109 (מהדורה שביעית, 2014)).

95. מהעדויות עולה כי הצוואה נחתמה ביום ה- 8 לחודש (8.11.12), כפי שמופיע על גבי הצוואה.
כלומר, אין מדובר במקרה בו יש פער של זמנים בין הפעולות השונות – הקראת הצוואה למנוח, אישור כי תוכנה הינו לפי רצונו, חתימתו על הצוואה, וחתימת שני העדים כי חתם עליה בפניהם ולאחר שאישר כי זה רצונו – כל אלה נערכו באותו יום, ה- 8 לחודש.
אין בכך כדי לפסול הצוואה.

96. כך גם לא נהירה טענה נוספת שהובאה בסיכומים – לפיה שם העד, עורך הדין הנוסף שבמשרד, הודפס על הצוואה מראש.
לא הוכח שמדובר בעניין חריג, ובודאי שאינו מביא לפסילת הצוואה או מוכיח בטלות.

97. <u>הקלטה נטענת</u> - המתנגדים צירפו לתצהירם (מיום 15.7.15), תמלילי שיחות נטענות בין הבן המתנגד 3 למשיבה וחוו״ד מתמלל.
המשיבה הגישה מיד את התנגדותה לצירוף (בקשה 16) וטענה כי לא ניתן לצרף חוו״ד פרטית יש למנות מומחה מטעם ביהמ״ש, התמליל שנטען מחודש 3/2013 לא פורט בכתב ההתנגדות, לא צורף הדיסק, והמתנגדים לא הגישו הדרוש לקבלת הראייה.
במקביל להגשת הסיכומים הגישה בקשה נוספת לפסול הגשתם, והדגישה כי לא התקיימו התנאים לקבלת הקלטה – טכנית, מהותית ופורמלית. אף שהיא התנגדה מיד עם ההגשה-

נבו - לא לפרסום

ת"ע 46045-05-13
ת"ע 45861-05-13

הרי שהמתנגדים לא זימנו לעדות את המתמלל כדי שיעיד על מקצועיותו ומקצועיות ההקלטה. לא ניתן להגיש בלי עדותו, אין הוכחה למקצועיותו, אין הסבר מי הכין התקליטור ושהעתק נכון, סליל ההקלטה עצמו לא נמסר לתמלול, בית המשפט לא בחן את סליל ההקלטה, המתנגדים לא הגישו בקשה כדין להגשת הקלטות ותמליל כראייה, המשיבה לא הסכימה, שמיעה של ההקלטה מעוררת חשש להתערבות בתכני השיחה. העובדה שהמשיבה הסכימה לשאלה בחקירה, אינה משמשת הסכמה לקבלת תקליטור שאינו הקלטה מקורית ותמלול, ויש להוציאם מהתיק.

המתנגדים השיבו לבקשה הראשונה כי גם המשיבה לא צירפה רשימת אסמכתאות לכתב הטענות, המשיבה לא טענה לעניין גילוי המסמכים, הם הגישו כצרופה לתצהיר עדות ראשית, השיחות המוקלטות עם המשיבה נעשו רק ע״י המתנגד 3 ולא עם כל המתנגדים, חוו״ד מומחה הקול צורפה לצורך הגשת התמלילים.
בהמשך השיבו כי המשיבה נשאלה בעדותה על השיחה עם המתנגד 3, השאלה הותרה, מבלי לקבוע מסמרות לתוקף התמליל, התאפשרה השמעת הדיסק למענה על שאלה נוספת (ע׳ 56-57), והוחלט כי ככל שהמשיבה מתנגדת לתמלילים ראשית להגיש בקשה אך לא בשלב זה כשהסתיים הליך ההוכחות. הטענות שהעלתה הן פרוצדורליות, העדת המתמלל לא התבקשה.

98. נקבע בפסיקת בתי המשפט כי יש להוכיח תנאים מסוימים כדי להכשיר את קבילות סרט ההקלטה. שלושה מבחנים נקבעו לקבלת הקלטה כראייה: טכני (מהימנות ואמינות סרט ההקלטה), מהותי (קבילות התוכן שהוקלט), ופורמלי (האם ההקלטה עומדת בתנאי חוק האזנת סתר). (י. קדמי **על הראיות** כרך ג׳ 1320, 2009).

יש להבטיח שהסרט משקף נכון את האירוע שהוקלט, מציגו נכון, להוכיח שהמכשיר היה תקין בעת ההקלטה, ואח״כ לא נעשו בסרט שינויים טכניים או אחרים שיש בהם לפגום בהקלטה וברצף ההקלטה. (ע״פ 334/86 **סבאח נ׳ מ״י**, מד(3) 857 (1990)). כמו כן יש להראות שהאדם שטיפל בהקלטה ידע את מלאכתו, שזוהו נכונה המדברים, ושהדברים נאמרו מרצונו הטוב של הדובר ללא פיתוי או כפייה. (ע״פ 331/88 **חלובה נ׳ מ״י**, מד(4) 141 (1990)). אם נפל פגם בהקלטה, לא ניתן להסתמך על התמליל שהופק ממנה, שכן ההקלטה אינה אמצעי עזר לעד אלא ראייה בזכות עצמה.

"**מובן, שחייב להעיד עד בקשר לאופן עריכת ההקלטה ובדבר קיום כל התנאים שנקבעו בע"פ 28/59**, אך עדותו אינה חייבת להתייחס לתוכנם של הדברים המוקלטים. (...) כפועל יוצא מכך זהו גם הדין באשר לתמלילי".

(ע"פ 869/81 **שניר נ' מ"י**, פ"ד לח(4) 169 (1984)).

.99 במקרים בהם קיבל בית המשפט הקלטה כראייה - פעל מגיש ההקלטה לצורך הוכחת מהימנותה, בדרך של זימון המתמלל לעדות וחשיפתו לחקירת הצד שכנגד.
שכן הפסיקה שמה דגש על קבילות טכנית של "שלמות" ההקלטה, תקינותה ואי התערבות בתוכנה, בכדי לוודא שאמנם מציגה תמונה אמינה ומלאה של השיחה.

המבקש להגיש סליל הקלטה או אמצעי אחר להוכחת תוכנה של שיחה שהתקיימה - מוטל עליו הנטל להוכיח את תנאי הקבילות של אותו מוצג קודם שיוכל להציגו כראיה. (ע"פ 869/81 **שניר**, לעיל ; ע"פ 2801/95 **קורקין נ' מ"י**, (24.3.1998)).

.100 במקרה דנן, אף שהמתנגדים ידעו מזה זמן רב כי המשיבה מתנגדת להגשת התמליל וחוו"ד המתמלל מטעמם ועתרה להוציאם מהתיק בטרם החל הליך שמיעת הראיות (עוד בבקשה 16, ולא רק במועד הגשת הסיכומים) – לא פעלו על מנת לזמן את המתמלל לעדות בבית המשפט, ונמנעו מלחשוף אותו לחקירה שכנגד, והדבר עומד לחובתם.
בנסיבות אלה לא ניתן לקבלם כראייה, המתמלל לא העיד ולא נחקר וממילא לא השיב לטענה כי השיחות לא הובאו במלואן ובהשמטות.

כך גם יש להתייחס לדברים שנאמרו בשיחה שהתנהלה בין המתנגד למשיבה בזהירות רבה, שכן הוקלטו על ידו ללא ידיעת המשיבה, ובמטרה ברורה מטעמו. (תמ"ש (כ"ס) 3881/04 **מ. ב. נ' א. ב. י.** (7.8.2007)).

.101 למעלה מהצורך יצויין, גם לאחר עיון בתשובה שניתנה ע"י המשיבה בחקירתה ועיון בתמליל בהתאם, כי הנ"ל אינו מביא לשינוי המסקנה שפורטה לעיל על רכיביה השונים, לפיה צוואת המנוח נערכה מרצונו החופשי ובהתאם להוראותיו.

.102 <u>ספר תורה</u> – אשר לסוגיית ספר התורה, המשיבה הצהירה כי לאחר פטירת המנוח קיימה את בקשתו להכניס ספר תורה לזכרו (תצהיר 31.8.15, סעיפים 13-14).

הבת אישרה שידוע לה שהמשיבה דאגה לספר תורה שנכתב לעילוי נשמת המנוח. היא לא באה להכנסת ספר התורה, אך ידוע לה שספר תורה על שם המנוח הוכנס בשמו ונכתב לעילוי נשמתו לאחר שהמשיבה דאגה לכך. (___, ע' 34, ש' 3-17). גם הבן אישר שהמשיבה דאגה לספר תורה, הוא לא הגיע להכנסתו. (ע' 44, ש' 7-13). הצהרת המשיבה לא נסתרה.

<u>סיכום</u>

103. לאחר עיון במצוי בתובענות ושמיעת הליך הראיות, ונוכח כל שפורט לעיל, עולה כי המנוח חתם על הצוואה בה הביע את רצונו המפורש. לא הוכח שהמנוח לא היה כשיר, לא הוכחה השפעה בלתי הוגנת מצד המשיבה או מעורבות פסולה בעריכת הצוואה. כך גם לא נמצא כי התקיימה עילה הפוסלת את הצוואה או מביאה לביטולה.

ההתנגדות לצו קיום הצוואה - נדחית.
הבקשה לצו קיום צוואה - מתקבלת.
צו קיום צוואת המנוח ינתן במסמך נפרד.

104. המתנגדים, ביחד ולחוד, ישאו בהוצאות המשיבה (מבקשת הקיום) ובשכ״ט עו״ד בסך 25,000₪.
סכום שלא ישולם ישא הפרשי הצמדה וריבית עד למועד הפרעון בפועל.

105. המזכירות תשלח פסק הדין לצדדים, ותסגור התיקים.

ניתן לפרסום ללא שמות וללא פרטים מזהים של הצדדים.

ניתן היום, ד׳ כסלו תשע״ז, 04 דצמבר 2016, בהעדר הצדדים.

____
אילת גולן-תבורי, שופטת

דלתיים סגורות